

Asia: VN/6802/2020

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

1) Kommentit arviomuistiossa esitetystä tulevaisuuden visiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hyvinvointiala HALI ry yhtyy arvioon muutoksesta, missä digitaaliset palvelukanavat lisääntyvät ja kansalaisyhteiskunta siirtyy verkkoon. Yhteiskunnan digitalisoitumiskehitys korostaa sähköisessä ympäristössä toimimisen tärkeyttä. Kyse on tavasta osallistua yhteiskuntaan, tarjota ja käyttää palveluja. Identiteetin tulee olla hyödynnettävissä yhtä lailla julkisissa ja yksityisissä palveluissa.

Arviointimuistiossa keskeiseksi tavoitteeksi on nostettu viranomaisen hallinnoiman ydinidentiteettitiedon yhteyteen liitettävän digitaalisen ydinidentiteetin luominen. Digitaalinen ydinidentiteetti tuotettaisiin fyysisen viranomaistunnistuksen jälkeen digitaalisena todisteena esimerkiksi mobiilisovelluksella osoitettavaksi ja tallennettaisiin henkilön "digitaaliseen lompakkoon". Pidämme myönteisenä kehitystä, missä yksilön rooli ja kontrolli häneen liittyviin tietoihin vahvistuu.

Kuvattu ratkaisuehdotus vaikuttaa toimivalta ja muiden muassa siten joustavalta ehdotukselta, että se mahdollistaa innovatiivisten, uusien asiakaslähtöisten palveluiden kehittämistä. Esitys tukee myös osallistumisoikeuden ja -mahdollisuuksien sekä yhdenvertaisuuden päämääriä.

2) Kommentit arviomuistiossa esitettyyn toiminnalliseen ratkaisuun

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Arviomuistiossa esitetyt tavoitteet ja toiminnallinen ratkaisu ovat lähtökohtaisesti kannatettavia. Pidämme tarkoituksenmukaisena ideaa valtion tuottamasta sähköisestä ydinidentiteetistä, joka liitettäisiin henkilön väestörekisteritietoihin vahvan ensitunnistamisen kautta. On kannatettavaa, että digitaalinen identiteetti vastaisi luonteeltaan passin tai henkilökortin käyttöä virallisena henkilöllisyyttä osoittavana asiakirjana. Kuvatun palvelun kehittäminen edistäisi osaltaan ihmisten sujuvaa asiointia julkisella ja yksityisellä sektorilla. Yhtä lailla asia palvelee digitaalisia palveluita tarjoavien yritysten ja yhteisöjen tarpeita henkilöiden tunnistamiseen ja vahvistettujen tietojen saamiseen.

Yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää varmistaa, että eri tavoin toimintarajoitteiset henkilöt pystyvät asioimaan mahdollisimman pitkälle kuten muutkin kansalaiset. Useimmiten tämä edellyttää saavutettavuuden varmistamista. Kun henkilö tarvitsee digitaalisen henkilöllisyytensä todentamiseen esimerkiksi toisen henkilön apua, on myös tällöin pyrittävä mahdollisimman pitkälle vietyyn apua tarvitsevan henkilön itsemääräämisoikeuteen.

Toisen puolesta asioinnin tulee olla sujuvaa ja asiakkaan pitäisi pystyä antamaan helposti ydinidentiteetistä luvitustiedot esimerkiksi lapsistaan. Jatkovalmistelussa on syytä pohtia, pitäisikö tietyn toimialueen (kuten terveydenhuolto) osalta mahdollistaa tarkempia delegointeja toisen puolesta asiointiin. Terveydenhuoltopalvelujen näkökulmasta kehitettävää on etenkin alaikäisten, sekä ilman suomalaista henkilötunnusta asioivien henkilöiden sähköisessä tunnistautumisessa.

Sähköisen identiteetin käytön pitää olla helppoa ja vaivatonta. Esimerkiksi vain fyysinen tunniste (kuten USB-tikku) ei pystyne kattamaan kaikkia käyttötapauksia. Vaihtoehtoja punnittaessa on myös huomattava, että eri ihmisillä on erilainen osaamistaso sekä kyvykkyys käyttää digitaalisia palveluja. Tähänkin on kiinnitettävä huomioita mm. siinä yhteydessä, kun palvelun hyödyntämistä sekä yhdenvertaista saatavuutta pohditaan.

Digitaalisia palvelukanavia tarjotaan tulevaisuudessa yhä enemmän. On tärkeää arvioida, miten erityyppiset käyttäjäryhmät voivat käyttää digitaalista henkilöllisyyttä erilaisissa asiointitilanteissa. On pyrittävä varmistamaan siitä, ettei sen osaamaton käyttö tai huolimattomuus johda johonkin peruuttamattomaan vahinkoon identiteetin haltijan näkökulmasta.

Asia on ajankohtainen myös EU-tasolla. Tarve kehittää Euroopan Unionin laajuista turvallista sähköisen tunnistautumisen kehikkoa on nostettu keskusteluun. Laki rajat ylittävästä terveydenhuollosta tuli voimaan vuoden 2014 alusta. Tällä lailla Suomi implementoi ns. potilasdirektiivin. Laki vahvistaa asiakkaan oikeuksia ja edellytyksiä saada hoitoa toisessa jäsenvaltiossa. Sähköisen identiteetin jatkovalmistelussa on syytä huomioida Unionissa tapahtuva valmistelu mm. siitä näkökulmasta, että digitaalisen henkilöllisyyden hyödynnettävyys varmistetaan rajat ylittävissä palveluissa.

3) Kommentit arviomuistion sisältämästä oikeudellisesta arviosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Arviomuistiossa ei ole käytännössä käsitelty digitaaliseen identiteettiin ja sähköiseen tunnistautumiseen liittyviä tietoturvanäkökulmia. Tietosuojaan, tietoturvan ja tiedon hallintaan liittyvien kysymysten tulisi olla olennaisia arvioinnissa käsiteltäviä asioita. Ratkaisuvaihtoehtojen tietoturvallisuuden arviointiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Jatkotyössä digitaaliseen identiteettiin liittyviä riskejä tulee kartoittaa huolellisesti. Yhtä lailla on tärkeä tarkastella yksityiskohtaisesti keinoja, joilla riskejä hallitaan.

4) Muut kommentit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tavoitetilaa konkretisoitaessa on syytä huomioida nykytila ja määritellä siirtymäaikataulu realistiseksi. Kansalaisille, mutta myös yrityksille ja yhteisöille on mahdollistettava hallittu

digitaalisen tunnistautumisen käyttöönotto. Yhtä lailla merkityksellistä on se, että identiteetin varmistaminen voidaan toteuttaa ilman toimijoiden merkittäviä laite-/sovellusinvestointeja.

Yksityisillä toimijoilla tulee olla julkisen sektorin toimijoihin verrattuna yhdenvertainen oikeus hyödyntää ydinidentiteettiä ja siihen liittyviä palveluja.

Hankkeen jatkovalmistelussa on olennaista kuulla riittävästi eri tahoja nykykäytäntöjen ongelmista ja kehittämistarpeista sekä kaavailtujen uusien ratkaisujen toimivuudesta.

Perämäki Ulla
Hyvinvointiala HALI